

مدرسه جان

مدرسه پدیده‌ای که جایگزین ندارد (مهدی واحدی)

اثرگذار است یا نبود آن در یک سال گذشته چندان محسوس نبوده و مشکلی ایجاد نکرده است؟

یک راه دیگر برای اثبات اهمیت مدرسه و حضور معلمان و دانش‌آموزان در آن، توجه به گستره کارکردهای مدرسه است که برخی از آن‌ها اکنون در فضای آموزش مجازی به محاق رفته یا بسیار کم‌رنگ شده و آسیب دیده‌اند؛ کارکردهایی همچون:

❶ **تربیت و پرورش:** در عین انتقادهایی که به کاستی‌های در گذشته مدرسه پیرامون کژکارکردهایی که در زمینه تربیت و در حوزه‌هایی همچون مسائل اعتقادی و ارزشی، مسائل فرهنگی اجتماعی و امثال آن وارد بوده است، در این مدت که مدرسه‌ها تعطیل بود، همه به عینه دیدیم و تجربه کردیم که بدون مدرسه چقدر تربیت و پرورش دشوار است و چقدر نابلدی‌های ما والدین در تربیت فرزندانمان جدی است و چقدر مدرسه کمک‌حال و یاری‌رسان ما بوده است.

❷ **جامعه‌پذیری و رشد اجتماعی:** گزاره «انسان موجودی اجتماعی است» در دوران همه‌گیری کرونا به جد مورد تهدید قرار گرفت و همه جا صحبت از ضرورت امتناع از تجمع و برگزاری دوره‌های و اجتماع آدمیان بود و رعایت فاصله‌های فیزیکی و اجتماعی! اما اصالت و حقیقت این گزاره نمی‌تواند دچار خدشه شود. واقعاً انسان بدون اجتماع نمی‌تواند زیست کند. به‌خصوص کودکان و نوجوانان که در مسیر رشد خود خیلی جدی‌تر نیازمند تجربه‌های جمعی و اجتماعی هستند. مدرسه به رایگان و سهولت

بیش از یک سال است که مدرسه‌ها به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا به شکل حضوری تعطیل شده‌اند و کلیه فعالیت‌های آن‌ها در فضای مجازی انجام می‌شود. تجربه‌های این یک سال واقعیت‌های زیادی را برایمان روشن کرد؛ از توانایی‌ها و امکاناتمان در زمینه آموزش مجازی تا کاستی‌ها و نیازهایی که باید مرتفع کرد. این تجربه نه تنها در ایران عزیز، بلکه در همه دنیا نسبت به اهمیت کارکرد و جایگاه مدرسه و آموزش حضوری بسیار مغتنم و آموختنی است. پیش‌تر گمان عده زیادی از ما این بود که مدرسه‌ها مکان‌هایی هستند که فرزندان ما ساعاتی از روز را در آن سپری می‌کنند و چیزهایی یاد می‌گیرند و احياناً اگر چند روزی هم تعطیل شود، اتفاق خاصی نمی‌افتد! چه بسیار نقدها و سخنان تند و تیزی که منتقدان، والدین و اصحاب تعلیم و تربیت نثار مدرسه و کارکردهای آن نمی‌کردند! اما اکنون به جرئت می‌توان گفت همگان نسبت به نبود مدرسه (در معنای حضوری و جامع آن) دچار احساس نیاز شدید به موجودیت آن شده‌اند. نقل است که اگر می‌خواهید کارآمدی و اثربخشی یک شخص یا بخش و سیستم را بسنجید، یکی از راه‌های دم‌دستی این است که او مدتی نباشد! اگر کاستی و مشکلی در روند امور ایجاد شد و کارها بر زمین ماند یا به شکل نامطلوب انجام شد و فرایندها گرفتار انسداد یا اختلال شدند، می‌توان فهمید که آن موجودیت (شخص یا سیستم) مؤثر است و اگر خللی حاصل نشد و حتی امور روان‌تر و کارآمدتر به جریان افتاد، نشان از بی‌تأثیری و حتی مزاحم‌بودن آن است. حالا بر اساس همین قاعده ساده می‌توان تجربه یک سال اخیر را به قضاوت نشست و داوری کرد. آیا مدرسه موجودیتی کارآمد و

و غیر آشکار و حتی در محتواهای رسمی و عیان و اتفاقات مرسوم و برنامه‌ریزی شدهٔ مدرسه‌ها و کلاس‌ها، مهارت‌های عمومی همچون توانایی سخن گفتن در میان جمع و تمرین اعتماد به نفس، زیست مسالمت‌آمیز با دیگران، برقراری ارتباطات مؤثر، دوست‌یابی، بازی و تعامل با هم‌سالان، و آداب زیست اجتماعی تقویت می‌شدند و این رهاورد کمی از جانب مدرسه برای دانش‌آموزان و والدین و جامعه نیست!

🔴 **تحرك و سلامت جسمانی:** به مدرسه‌رفتن و طی مسیر منزل تا مدرسه، ورزش‌ها و نرمش‌های صبحگاهی، جست‌وخیزهای هنگام زنگ تفریح و استراحت، ورزش در ساعات درس تربیت‌بدنی، و بازی‌ها و تحرکات بعد از تعطیلی روزانهٔ مدرسه، همه و همه آرام و بی‌صدا کمکی بودند جدی برای تحرک فرزندان ما و تلاشی هر چند برنامه‌ریزی نشده در مسیر سلامت جسمانی (و چه‌بسا روحی) آن‌ها که اکنون با نبود مدرسه! و یکجانشینی، جدا در مخاطره است! آمارهای اعلامی مسئولان وزارت آموزش و پرورش در ابتدای زمستان ۱۳۹۹ نشانگر رشد بیش از ۳۰ درصدی اضافه‌وزن دانش‌آموزان در دوران آموزش‌های مجازی بوده است! البته به این فهرست می‌توان موارد بسیار دیگری هم افزود که اهمیت و جایگاه مدرسه و کارکردهای آن را بیشتر نشان بدهد، اها همین مقدار که بیان شد، خود به‌خوبی گواه اهمیت پدیده و موجودیتی بی‌بدیل و بی‌جایگزین به نام «مدرسه» است که پیشتر چندان قدرش را نمی‌دانستیم؛ و اکنون که در شکل حضوری آن، یک سال نداشتیمش، صادقانه معتقدیم: مدرسه جان به‌شدت نیازمند حضور در حصار ایمن و کارآمد تو هستیم.

(با همهٔ نقدها و کاستی‌ها) این امکان را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌داد و با تعطیلی یکسالهٔ مدرسه‌ها و نبود جایگزین برای آن، همه متوجه اهمیت کارکرد کمک به جامعه‌پذیری دانش‌آموزان در مدرسه شده‌ایم و به‌طور جدی نگران آسیب‌های کثرت حضور مدیریت نشدهٔ فرزندانمان در شبکه‌های به اصطلاح اجتماعی مجازی هستیم که به نظر می‌رسد در مجموع ناتوان از تأثیرگذاری مثبت بر روند رشد اجتماعی مطلوب آن‌ها هستند

🔴 **نظم و انضباط:** مدرسه‌رفتن فارغ از برنامه‌ها و محتوای درس‌ها، از جهات گوناگون تمرین نظم و انضباط بود. خواب و بیداری‌ها با ساعت رفت و آمد به مدرسه تنظیم می‌شد، حضور در کلاس و زنگ تفریح و برنامه‌های گوناگون زمانمند و دارای قواعد خاص خودش بود، و پوشش و پیرایش دانش‌آموزان برای حضور در مدرسه قواعد مشخصی داشت. داخل مدرسه در آن چند ساعت حضور نحوهٔ زیستن و تعاملات قاعده‌مند بود، روابط و ارتباطات دانش‌آموزان و معلمان و سایر اولیای مدرسه ضوابط و قواعد خاص خود را داشت و... اکنون عمدهٔ این‌ها به دلیل نبود مدرسه تحت‌الشعاع قرار گرفته‌است و به‌هم‌ریختگی‌هایی که در زمان و نظم و قواعد زیستی کودکانمان ایجاد شده‌است، نشان می‌دهد مدرسه چه نقش بی‌بدیلی در این زمینه داشته است!

🔴 **پرورش و تقویت مهارت‌های عمومی:** مدرسه فقط متولی آموزش و یاددهی نبوده و نیست. در جریان یادگیری‌های ضمنی، پنهان